

ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ РЕГІОНІВ

Кагановський Олександр Семенович

аспірант кафедри менеджменту та бізнесу,

Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-1965-625X>

Останні роки трансформували економічний простір України в контексті регіонального розвитку. Упродовж десятиліть опорними регіонами, на які припадала переважна питома вага ВВП України, були такі промислово розвинені регіони, як Харківський, Дніпропетровський, Київський, Львівський, Одеський, Запорізький, Полтавський регіони. Нині більшість із цих регіонів зіштовхнулися із проблемами масової міграції висококваліфікованої робочої сили, релокацією підприємств, істотним зниженням рівня ділової активності. Це не могло не позначитися на рівні соціально-економічного розвитку та економічної безпеки регіонів.

Слід зазначити, що оцінка економічних трансформацій регіонів нині утруднена через відсутність статистичних даних. Це призводить до необхідності розробки нових технологій аналізу даних на основі гроху-змінних, які є змінними-замінниками тих змінних, інформацію щодо яких на даний момент отримати неможливо. Гроху-змінна є вимірюваною змінною і повинна бути в тісній кореляції зі змінною, дійсно необхідною для аналізу. Таким чином, застосування гроху-змінних дає можливість з певним рівнем довірчої ймовірності провести оцінку зміни соціально-економічної ситуації в регіональних системах і перейти від контурів оперативного та тактичного управління до контуру стратегічного управління для формування кадрового потенціалу, здатного забезпечити реалізацію нової економічної моделі регіонального розвитку у майбутньому [1].

Система гроху-змінних, на основі якої проведено оцінку зміни соціально-економічної диференціації регіонів.

Необхідно сказати, що для оцінки рівня соціально-економічного розвитку регіонів застосовується велика кількість індикаторів, які відбивають різні аспекти функціонування підсистем регіональної системи. Незважаючи на різноманітність методичних підходів, що зустрічається в економічній літературі та відображає основний вектор оцінювальних систем, можна виділити «ядро» індикаторів соціально-економічного розвитку (СЕР) та економічної безпеки регіонів, частота згадування яких у прийнятих методиках перевищує поріг у 60%. До таких

індикаторів належать, перш за все, такі: валовий регіональний продукт (VRP); обсяг капітальних інвестицій (KAPINVEST), зайнятість (ZAYNYATIST), середня заробітна плата (SERZP), індекс будівельної продукції (BUD), природній приріст населення (PRIRISTNAS), міграційний приріст (MIGPRIRIST). На жаль, на даний момент дані щодо цих індикаторів не представлені у відкритих статистичних базах. В силу наявності актуальних даних щодо таких індикаторів, як приріст юридичних осіб (UROSOBY), виконання доходів місцевого бюджету (PODATKY), було зроблено припущення, що ці змінні можуть розглядатися як змінні-замінники індикаторів соціально-економічного розвитку регіонів, дані щодо яких зараз відсутні [2; 3]. Результати тестування цієї гіпотези за допомогою коефіцієнтів парної кореляції наведені на рис. 1.

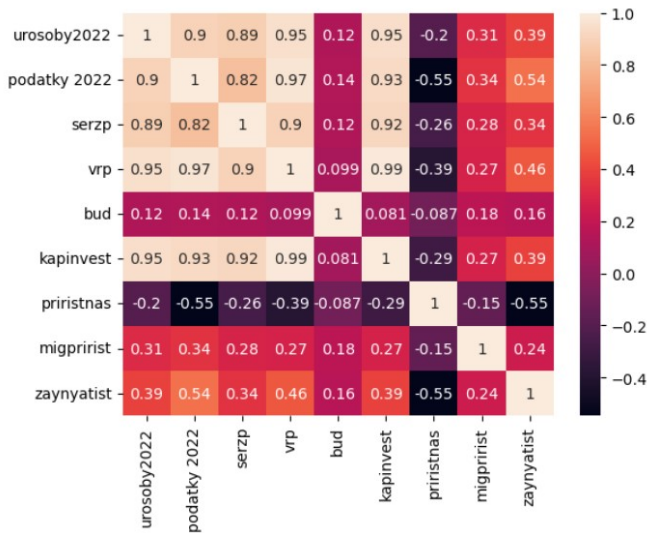


Рис. 1. Коефіцієнти кореляції для грошу-змінних та індикаторів соціально-економічного розвитку регіонів

Як видно з рис. 1, приріст юридичних осіб та виконання доходів місцевого бюджету мають високі показники кореляції з показниками соціально-економічного розвитку регіону, такими як середня заробітна плата (коефіцієнти кореляції дорівнюють відповідно 0.89, 0.82), валовий регіональний продукт (коефіцієнти кореляції – 0.95, 0.97), капітальні інвестиції (коефіцієнти кореляції – 0.95, 0.93). Також ці показники мають високий ступінь кореляції між собою – 0.9. Інші показники не показали значних кореляцій. Варто відмітити, що жоден з показників не

продемонстрував значної кореляції з міграційним приростом населення на противагу припущенню, що міграція, як правило, викликана економічними причинами. Таким чином, такі змінні як приріст юридичних осіб (UROSOBY), виконання доходів місцевого бюджету (PODATKY) можуть розглядатися як гроху-змінні для індикаторів соціально-економічного розвитку регіонів.

В якості гроху-змінних індикаторів соціально-економічного розвитку регіонів можуть бути використані такі показники як «Приріст юридичних осіб», «Виконання доходів місцевого бюджету», оскільки вони характеризуються наявністю суттєвих кореляційних зв'язків з такими індикаторами регіонального розвитку як ВВП, обсяг капітальних інвестицій, середньомісячна заробітна плата тощо.

Отримані результати можуть бути використані в системі антисипативного управління регіональним розвитком для адаптації регіональних стратегій до нових реалій.

Список використаних джерел:

1. Буряк Є.В., Редько К.Ю., Чорновол А.О., Орленко О.В. Соціально-економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни (євроінтеграційні аспекти). *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. Випуск 34/2022. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/617/568>

2. Гур'янова Л.С. Моделювання збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів. Бердянськ : ФОП Ткачук О. В., 2013. 406 с.

3. Tamara Klebanova, Olha Rudachenko, Vitalii Gvozdytskyi, Mozgovyi Ievgen, Guryanova Lidiya. Classification Of Regions Of Ukraine By The Level Of Social Tension. *WSEAS Transactions on Systems and Control*. 2020. Volume 15. P. 576–584. DOI: <https://doi.org/10.37394/23203.2020.15.57>